

کنترل دو یا چند شرکت تجاری

قسمت آخر
بیگی - قاضی دادسرای تهران

اصلاحی ایالت کلرادو مصوب ۱۹۸۱ به صراحت انتقال حقوق و تعهدات را به حکم قانون می‌داند.^{۱۱۰۷}

متن اصلی قانون اصلاحی نمونه شرکت‌های تجاری، مصوب ۱۹۶۹ و اصلاحات بعدی آن در این ارتباط ساکت است، لکن تفسیر رسمی که از این قانون در سال ۱۹۸۵ به عمل آمده حاکی از این است که انتقال حقوق و تعهدات در ادغام واقعی به حکم قانون و غیر ارادی است.^{۱۱۰۸}

همانطور که ملاحظه شد نظریه غالب این است که انتقال حقوق و تعهدات در ادغام واقعی، انتقال به حکم قانون و غیر ارادی است. لکن همانطور که در بند بعدی خواهیم دید بعضی از محاکم آمریکایی آن را ارادی می‌دانند.

ب- آثار ادغام واقعی بر شروط قراردادی در اینجا ابتدا موضوع را در حقوق آمریکا و سپس در حقوق انگلیس و ایران بررسی می‌کنیم:

یک - حقوق آمریکا
در حقوق آمریکا به تفصیل به این مسئله پرداخته و آرای مختلفی در این زمینه صادر شده است. لذا ابتدا نظریات دادگاه‌های این کشور را بیان و به تجزیه و تحلیل آن می‌پردازیم و سپس آنها را به شرح آتی مورد نقد قرار می‌دهیم:

۱- نظریات ابرازی
دادگاه‌های این کشور در مورد اثر ادغام واقعی بر شروط قراردادی و مقررات قانونی اختلاف نظر دارند و سه نظریه در این ارتباط ابراز شده است: (۱) نظریه عدم نقض شرط (۲) نظریه نقض شرط (۳) نظریه شرط، در صورت ورود ضرر به شخص ثالث.

۴- آثار ادغام واقعی شرکت‌های تجاری
قرارداد ادغام واقعی علاوه بر آثاری که بر شرکت‌های تجاری طرف قرارداد دارد، بر حقوق سهامداران و یا دارندگان سهم‌الشرکه نیز اثر می‌گذارد. در این بخش ابتدا تأثیر ادغام واقعی را بر شرکت‌های تجاری طرف قرارداد و سپس بر حقوق دارندگان سهام و سهم‌الشرکه را بیان می‌کنیم:

۴-۱- آثار ادغام شرکت یا واقعی بر شرکت‌های تجاری

۴-۱-۱- آثار ادغام بر شرکتهای تجاری ادغام شونده
قرارداد ادغام واقعی موجب انتقال حقوق و تعهدات شرکت تجاری ادغام شونده به شرکت ادغام کننده و همچنین محو شخصیت حقوقی شرکت تجاری ادغام شونده می‌شود که در اینجا به شرح آتی به بیان آثار یاد شده می‌پردازیم:

۴-۱-۱-۱- انتقال حقوق و تعهدات
یکی از آثاری که بر قرارداد ادغام واقعی مترتب می‌شود انتقال کلیه حقوق و تعهدات شرکت تجاری ادغام شونده به شرکت تجاری ادغام کننده است. در واقع با انجام ادغام واقعی کلیه اموال منقول و غیر منقول، مطالبات، قراردادهای، دعاوی له و علیه شرکت، حقوق معنوی و غیره و همچنین کلیه دیون و تعهدات شرکت تجاری ادغام شونده به شرکت تجاری ادغام کننده منتقل می‌شود.^{۱۱۰۹}

یکی از مسائل مورد بحث آثار ادغام واقعی بر شروط قراردادی است. بعضی از قراردادهایی که شرکت تجاری ادغام شونده با اشخاص ثالث منعقد می‌کنند متضمن شروطی است که شرکت ادغام شونده را از انتقال قرارداد منع می‌کند. مثلاً در

قراردادهای بیمه معمولاً بیمه‌گر با درج شرطی در قرارداد، بیمه‌گذار را از انتقال بیمه نامه منع می‌کند. حال این بحث مطرح شده است که آیا ادغام شرکت تجاری بیمه‌گذار در شرکت تجاری دیگر موجب نقض شرط مقرر در قرارداد می‌شود یا خیر؟ پاسخ به این سؤال مستلزم این است که نحوه انتقال حقوق و تعهدات در ادغام واقعی تبیین گردد.

الف - نحوه انتقال حقوق و تعهدات
در خصوص نحوه انتقال حقوق و تعهدات اختلاف نظر وجود دارد. علت این امر سکوت قوانین در این ارتباط است. قوانین مربوط به ادغام در حقوق ایران و انگلیس نسبت به این مسئله ساکت است. در حقوق آمریکا نیز بعضی قوانین ایالتی نسبت به این مسئله ساکت هستند.^{۱۱۱۰} لکن بعضی از ایالات در آمریکا انتقال حقوق و تعهدات را صراحتاً انتقال به حکم قانون^{۱۱۱۱} و غیر ارادی می‌دانند. مثلاً قانون

۱) نظریه عدم نقض شرط

بر اساس این نظریه ادغام واقعی موجب نقض شرط عدم انتقال نمی شود. برای مثال در پرونده Dodier Realty & inv. co. v. Louis Nat. Baseball club, inc 1951. قرارداد مربوط به اجاره ملکی برای زمین ورزشی بود و شرط مندرج در قرارداد انتقال اجاره را منع می کرد. طبق قوانین طرفین، نقض چنین شرطی موجب نقض قرارداد بود. شرکت سهامی مستأجر در شرکت سهامی مادر خود ادغام شد. موجر بر مبنای نقض شرط عدم انتقال برای تخلیه ملک اقامه دعوی نمود. دادگاه بیان داشت طبق قانون ایالت میسوری که قانون قابل اجرا در این پرونده می باشد هر چند با انجام ادغام واقعی، شرکت سهامی ادغام شونده، منحل و دارایی های آن به شرکت بازمانده منتقل می شود. مع ذلک انحلال شرکت و انتقال حقوق آن به حکم قانون انجام می شود و در واقع شرکت سهامی ادغام شونده جانشین حقوق مندرج در قرارداد اجاره است. سپس دادگاه با تکیه بر لفظ انتقال در قرارداد اجاره بیان داشت لفظ یاد شده ناظر به انتقال ارادی است و آنچه که مشروط علیه از آن منع شده انتقال ارادی قرارداد است و نه انتقالی که به حکم قانون انجام می شود. بنابراین دادگاه رأی داد شرکت سهامی ادغام شونده نقض شرطی نکرده است. زیرا انتقالی که مشروط علیه از آن منع شده است انتقال ارادی قرارداد است؛ در حالی که انتقالی که از طریق ادغام انجام می شود انتقالی قهری و به حکم قانون است و این دو امر متفاوت و متمایز از هم می باشد.^{۱۱۹}

۲) نظریه نقض شرط

در این نظریه ادغام واقعی موجب نقض شرط عدم انتقال می شود. برای مثال در پرونده industries, inc. v. Guardian industries PPG Corp 1979. شرکت سهامی «پی. پی. جی» و شرکت سهامی «پرمگلاس» که در کار تولید شیشه فعالیت می کردند. هر یک از شرکت های یاد شده در صنایع شیشه سازی دارای حق اختراع مستقلی بودند و به موجب قراردادی توافق نمودند که هر یک از آنها از مزایای حق اختراع دیگری استفاده کند و در قرارداد شرط شده بود که هیچ یک از طرفین حق انتقال مزایای ناشی از حق اختراع را ندارد. شرکت سهامی «پرمگلاس» در شرکت سهامی ثالث ادغام شد و شرکت سهامی «پی. پی. جی» مدعی بود که شرکت سهامی «پرمگلاس» با انجام ادغام واقعی، شرط مندرج در قرارداد را نقض کرده است. دادگاه منطقه ای ششم استیفا که قانون ایالت اوهایو را اعمال می کرد استدلال شرکت سهامی «پی. پی. جی» را پذیرفت و بر این عقیده بود که انتقال، انتقال است؛ چه به حکم قانون تحقق یابد و چه به اراده طرفین و رأی داد: شرکت سهامی «پرمگلاس» با انجام ادغام واقعی که مستلزم انتقال حق اختراع بوده است شرط مندرج در قرارداد را نقض کرده است.^{۱۲۰}

۳) نظریه نقض شرط در صورت ورود ضرر به شخص ثالث

در پرونده maryland cas.co.v.W.R. Grace company, ۱۹۹۱، در بیمه نامه شرط عدم انتقال درج شده بود. شرکت سهامی بیمه گذار در شرکت سهامی دیگر ادغام شد. دادگاه بخش که قانون نیویورک را اعمال می نمود معتقد بود با توجه به بند ۲ ماده (ب) ۹۰۶ قانون شرکت های تجاری نیویورک مصوب ۱۹۶۱^{۱۲۱} معلوم نیست ادغام واقعی شرکت بیمه گذار به منزله انتقال بیمه نامه بوده و در نتیجه موجب نقض شرط عدم انتقال شده باشد. لکن دادگاه در تفسیر شرط از خود انعطاف نشان داد و معتقد بود شرط مندرج در قرارداد هنگامی بی اثر می شود که موجب ورود ضرر بیشتر برای بیمه گر نباشد. نهایتاً دادگاه رأی داد که ادغام موجب ورود ضرر بیشتر برای بیمه گر نبوده است و لذا شرط مندرج در قرارداد نقض نشده است.^{۱۲۲}

دو - حقوق انگلیس

در حقوق انگلیس مسئله بیشتر از لحاظ نظری می تواند مطرح باشد. زیرا در حقوق انگلیس از آنجا که ادغام واقعی متداول نمی باشد بحث قابل توجهی بین حقوقدانان و محاکم در این زمینه مشاهده نمی شود. آنچه که از قوانین این کشور می توان استنباط نمود این است که طبق بند ۳ ماده ۴۲۷ قانون شرکت های تجاری مصوب ۱۹۸۵ حقوق و تعهدات شرکت تجاری ادغام شونده به دستور دادگاه به شرکت ادغام کننده منتقل می شود و این حاکی از آن است که طرفین قرارداد، اختیاری در انتقال حقوق و تعهدات ندارند و در واقع می توان گفت انتقال حقوق و تعهدات از طریق ادغام به حکم قانون و به وسیله دادگاه است و بدیهی است، دادگاه رعایت غبطه دولت را می کند. این نکته ای است که بعضی از حقوقدانان این کشور به آن اشاره کرده اند.^{۱۲۳} همچنین در پرونده، In Re Riggs, Exparte lovell, ۱۹۰۱، مشابهی در این زمینه است شرکت مستأجر در قراردادی متعهد به عدم انتقال آن شده بود. شرکت یاد شده سپس با تقاضای خود و به حکم دادگاه ورشکسته اعلام شد. شرکت موجر متعهد بود شرط مندرج در قرارداد نقض شده است. دادگاه رأی داد لفظ انتقال در معنای متعارف خود کاربرد دارد و فقط شامل مواردی می شود که مستأجر مستقیماً نسبت به انتقال اجاره اقدام کند و شامل مواردی که به حکم دادگاه و با مجوز قانونی چنین انتقالی صورت می گیرد نمی شود.^{۱۲۴}

سه - حقوق ایران

ادغام واقعی و آثاری که بر آن مترتب می شود منوط به اجازه قانون گذار است و بدین جهت ادغام واقعی شرکت های تجاری خصوصی با توجه به عدم تجویز قانون گذار اصولاً امکان پذیر نیست تا بحث تعارض آن با شروط قراردادی مطرح شود. لکن در مورد ادغام شرکت های دولتی و یا تعاونی این بحث ممکن است

مطرح شود. به نظر می رسد ادغام واقعی با توجه به نوع آن قابل تفکیک باشد. همانطور که در بند [۳-۲-۳-الف] همین مقاله ملاحظه شد قانون گذار در ادغام واقعی شرکت های تجاری به دو نحو عمل نموده است: اعطای مجوز به شرکت تجاری برای انجام ادغام و ادغام مستقیم آنها.

در مواردی که قانون گذار رأساً مبادرت به ادغام دو شرکت تجاری می کند می توان گفت اراده طرفین تأثیری در تحقق ادغام ندارد و ادغام به حکم قانون و به نحو قهری انجام می گیرد. لکن در موردی که قانون گذار انجام ادغام را به عهده خود شرکت گذاشته است به نظر می رسد انجام ادغام موجب نقض شرط عدم انتقال شود. زیرا همانطور که می دانیم آثار هر عقد با قرارداد به محض ایجاد ماهیت آن و بدون این که نیاز به اراده طرفین باشد ایجاد می گردد و آنچه متعلق قصد و اراده طرفین است ماهیت عقد است و نه آثار آن؛ توضیح این که قانون گذار برای هر یک از عقود و قراردادهایی که در قانون مقرر داشته است آثار خاصی را قائل شده است و طرفین قرارداد قبل از انعقاد هر ماهیت حقوقی آثار آن را ارزیابی می کنند. به محض انشای ماهیت حقوقی مورد نظر طرفین کلیه آثار قانونی آن خود به خود و به نحو قهری جریان می یابد و نیازی به اراده طرفین ندارد و آنچه که اراده و قصد طرفین به آن تعلق می گیرد، ماهیت عقد است

در حقوق ایران محو شخصیت حقوقی شرکت های تجاری بدون تجویز قانون گذار امکان پذیر نیست زیرا انحلال بدون تصفیه در حقوق ایران پیش بینی نشده است شرکت های تجاری با انجام قرارداد نمی توانند چنین اثری را بر قرارداد مترتب کنند

و نه آثار آن. مثلاً برای ایجاد علقه زوجیت، متعلق قصد طرفین عقد نکاح است و به محض انشای ماهیت آن، زوجه به حکم قانون مالک مهر می شود و سکوت طرفین یا عدم اطلاع از آن تأثیری در جریان آثار آن ندارد^{۱۲۵} و یا به محض انشای بیع، برای طرفین خیار عیب یا غبن ایجاد می گردد حتی اگر طرفین اطلاعی از آن نداشته باشند.^{۱۲۶}

هر گاه یک شرکت تجاری بخواهد دارایی های خود را در قبال عوض به شرکت تجاری دیگر واگذار نماید باید ماهیت عقدی که اثر قانونی آن انتقال دارایی ها در قبال عوض است را انشا کند و تا این ماهیت انشا نشود اثر یاد شده محقق نمی شود. قانون گذار برای سهولت طرفین و نیل به نتایج و آثار دلخواه قالب های زیادی را برای ایجاد اثر یاد شده

رفتن شخصیت حقوقی شرکت تجاری ادغام شونده تصریح دارند.^{۱۱۱۱}

در حقوق انگلیس نیز ادغام واقعی مستلزم انحلال بدون تصفیه شرکت یا شرکت‌های تجاری ادغام شونده است لیکن تفاوت آن با حقوق آمریکا این است که انحلال بدون تصفیه به دستور دادگاه انجام می‌شود و طرفین نمی‌توانند خود چنین اثری را بر قرارداد مرتب کنند.^{۱۱۱۲} در حقوق ایران محو شخصیت حقوقی شرکت‌های تجاری بدون تجویز قانون‌گذار امکان‌پذیر نیست. زیرا انحلال بدون تصفیه در حقوق ایران پیش‌بینی نشده است. بنابراین در حقوق ایران امکان ادغام واقعی به نحوی که اشاره شد امکان‌پذیر نیست و شرکت‌های تجاری با انجام قرارداد نمی‌توانند چنین اثری را بر قرارداد مرتب کنند.

شایان ذکر است در مورد شرکت‌های تجاری که قانون‌گذار اجازه ادغام آنها را داده است به نظر می‌رسد شرکت‌های ادغام شونده بدون این که نیازی به رعایت مقررات تصفیه داشته باشند منحل می‌شوند. زیرا هر چند در این گونه قوانین تصریح به محو شخصیت حقوقی نشده است لکن از آنجا که در هیچ یک از قوانین یاد شده به رعایت مقررات تصفیه در مورد شرکت‌های ادغام شونده اشاره نشده است. این امر نشان دهنده این است که ادغام واقعی موجب انحلال بدون تصفیه شرکت تجاری ادغام شونده می‌شود.

۴-۱-۲- آثار ادغام واقعی بر شرکت تجاری ادغام‌کننده

ادغام واقعی دو اثر عمده بر شرکت تجاری ادغام‌کننده دارد: ۱) جانشینی عام شرکت تجاری ادغام شونده. ۲) تغییر اساسنامه آن و یا تصویب اساسنامه جدید. در اینجا به بیان هر یک از آثار یاد شده به شرح آتی می‌پردازیم:

۴-۱-۲-۱- جانشینی عام شرکت تجاری ادغام‌شونده

در ادغام واقعی به محض وقوع قرارداد شرکت تجاری ادغام‌کننده جانشین عام و یا قائم مقام عام شرکت تجاری ادغام شونده می‌شود.

در ادغام واقعی شرکت تجاری ادغام‌کننده نسبت به قراردادهایی که شرکت تجاری ادغام شونده با اشخاص ثالث منعقد نموده و یا دیون و مطالباتی که نسبت به اشخاص ثالث دارد، شخص ثالث محسوب می‌شود و با انجام ادغام واقعی قائم مقام کلیه حقوق و تعهدات شرکت تجاری ادغام شونده می‌شود.

جانشینی قائم مقام بسته به میزان انتقال دارایی‌ها و تعهدات به او، عام و یا خاص است. چنانچه در اثر قرارداد یا به نحو قهری کل دارایی و تعهدات یک شخص به شخص دیگر منتقل شود شخص منتقل‌الیه را قائم مقام عام می‌نامند و چنانچه مال معین و یا حق یا تعهد خاصی به وی منتقل شود چنین شخصی را قائم مقام خاص می‌نامند.

یکی از مصادیق قائم مقام عام ورثه است. ورثه به نحو قهری قائم مقام عام مورث خود می‌شوند و مجموعه‌ای از اموال و حقوق و تعهدات مورث به

قانون‌گذار رأساً مبادرت به ادغام دو شرکت تجاری می‌کند چون اراده طرفین تأثیری در تحقق ادغام ندارد و ادغام به حکم قانون و به نحو قهری انجام می‌گیرد نظریه اول مطروحه در حقوق آمریکا می‌تواند مورد تمسک قرار گیرد لکن در موردی که قانون‌گذار، انجام ادغام را به عهده خود شرکت گذاشته است به نظر می‌رسد انجام ادغام موجب نقض شرط عدم انتقال شود.

۴-۱-۱-۲- محو شخصیت حقوقی

در حقوق آمریکا به محض وقوع ادغام واقعی، شرکت یا شرکت‌های تجاری ادغام شونده شخصیت حقوقی خود را از دست می‌دهند. بدین معنا که در ادغام ساده شخصیت حقوقی شرکت تجاری ادغام شونده از بین می‌رود و شرکت تجاری بازمانده به

پیش‌بینی کرده است. انتخاب هر یک از این قالب‌ها آثار مخصوص به خود را دارد. برای تحقق این اثر یک راه حل انعقاد بیع است. به محض وقوع عقد بیع دارایی‌های شرکت تجاری ادغام شونده به شرکت ادغام‌کننده منتقل و شرکت ادغام شونده مستحق عوضی می‌شود که در قرارداد مقرر گردیده است، اما قرارداد یاد شده تأثیری بر تعهدات شرکت تجاری ادغام شونده و یا سهامداران آن ندارد.

راه حل دیگر انعقاد قرارداد ادغام است. چنانچه طرفین ماهیت ادغام را انشا کنند کلیه آثاری که قانون‌گذار بر آن مرتب ساخته است جریان پیدا کند بدون این که نیازی به اراده و قصد طرفین داشته باشد. از بحث یاد شده چنین نتیجه گرفته می‌شود که آنچه متعلق قصد طرفین است ماهیت قرارداد ادغام

عنوان یک شخص حقوقی مجزا به حیات خود ادامه می‌دهد. در ادغام ترکیبی، دو یا چند شرکت تجاری در یک شرکت تجاری جدید ادغام و شخصیت حقوقی آن محو می‌شود.^{۱۱۱۳} محو شرکت یا شرکت‌های تجاری بدین معنا است که شرکت‌ها در نتیجه ادغام به حکم قانون منحل می‌گردند.^{۱۱۱۴} لکن انحلال آنها بدین معنا نیست که شخصیت حقوقی آنها بعد از انحلال برای رعایت مقررات مربوط به تصفیه باقی بمانند، بلکه به محض وقوع ادغام، شرکت یا شرکت‌های تجاری ادغام شونده بدون این که نیازی به رعایت مقررات مربوط به تصفیه باشد منحل و شخصیت حقوقی آن محو می‌گردد.^{۱۱۱۵}

در واقع محو شخصیت حقوقی شرکت تجاری ادغام شونده به منزله فوت شخص حقوقی است. همان‌گونه که با فوت شخص حقیقی شخصیت او از بین می‌رود و دارایی‌ها و تعهدات آن به ورثه آن منتقل می‌شود. ادغام واقعی نیز موجب فوت و نابودی شرکت تجاری (شخص حقوقی) ادغام‌شونده می‌شود و کلیه دارایی‌ها و تعهدات آن به شرکت تجاری بازمانده منتقل می‌شود و این موضوعی است که در حقوق آمریکا در قانون اصلاحی، نمونه شرکت‌های تجاری، مصوب ۱۹۹۹ به آن تصریح شده است^{۱۱۱۶} و قوانین سایر ایالات نیز به از بین

است و انتقال حقوق و تعهدات شرکت تجاری ادغام شونده و تغییر حقوق سهامداران آن از آثار قرارداد ادغام است و آثار قرارداد به محض ایجاد، ماهیت آن جریان پیدا می‌کند و قصد طرفین دخالتی در تحقق آن ندارد و به نحو خود به خود و قهری ایجاد می‌گردد.

با توجه به مراتب فوق به نظر می‌رسد چنانچه در قرارداد اجاره، شرکت تجاری موجر متعهد به عدم انتقال مورد اجاره باشد ادغام موجر در شرکت دیگر به منزله نقض قرارداد است. زیرا شرکت تجاری موجر مبادرت به انعقاد قراردادی نموده است که اثر آن انتقال دارایی‌های شرکت و از جمله مورد اجاره بوده است.

چهار - مقایسه سه نظام حقوقی مورد مطالعه

در حقوق آمریکا دادگاه‌های این کشور در مورد اثر ادغام بر شروط قراردادی و مقررات قانونی اختلاف نظر دارند و سه نظریه در این ارتباط ابراز شده است: ۱) نظریه عدم نقض شرط ۲) نظریه نقض شرط ۳) نظریه شرط در صورت ورود ضرر به شخص ثالث.

در حقوق انگلیس هر چند موضوع به نحو تحلیلی بیان نشده است لکن نظریه اول مورد قبول حقوقدانان این کشور قرار گرفته است.

در حقوق ایران آنچه از اصول و مبانی حقوقی ایران می‌توان استنباط نمود آن است که در موردی که

شرکت‌های تجاری آمریکا، مصوب ۱۹۹۹ هنگامی که ادغام ترکیبی محقق می‌شود اساسنامه شرکت جدید که توسط طرفین تصویب می‌شود دارای اثر قانونی می‌شود.^{۱۳۶}

مشابه همین مقررات در حقوق انگلیس دیده می‌شود با این تفاوت که تغییرات مقرر در اساسنامه

شرکت‌های تجاری خصوصی نیست. ثانیاً نهاد قائم مقامی عام جز در موارد استثنائی مانند قائم مقامی عام ورثه پذیرفته نشده است.^{۱۳۷} و با انجام قرارداد نمی‌توان کلیه حقوق و تعهدات شخص دیگر را تملک نمود. زیرا هر چند تملک دارایی‌های شرکت تجاری ادغام شونده با انجام قرارداد امکانپذیر است لکن تملک دیون و تعهدات و قراردادهای آن با دشواری‌های خاصی روبرو است. انتقال دیون و تعهدات شرکت تجاری ادغام شونده به شرکت تجاری ادغام کننده منوط به رضایت کلیه طلبکاران و اشخاص متعهدله می‌باشد.

۱-۲-۳-۴ تغییر اساسنامه شرکت تجاری ادغام کننده و یا تصویب اساسنامه جدید

در ادغام ساده یا توجه به توافق طرفین در پیشنهاد ادغام تغییرات زیادی ممکن است در اساسنامه شرکت تجاری ادغام کننده (بازمانده) ایجاد شود. از جمله این تغییرات عبارتند از: افزایش سرمایه، تغییر موضوع شرکت و افزایش تعداد مدیران.

۱) افزایش سرمایه شرکت

سرمایه شرکت تجاری معمولاً در اثر ادغام واقعی افزایش می‌یابد زیرا چنانچه شرکت تجاری ادغام شونده بخواهد به ازای سهام سهامداران شرکت یا شرکت‌های تجاری منحل یا سهم‌الشرکه آنها سهام خود را به آنها بدهد این امر مستلزم افزایش سرمایه است.

۲) تغییر موضوع شرکت

چنانچه شرکت تجاری ادغام کننده دست به ادغام شرکت‌های رقیب بزند و ادغام افقی^{۱۳۸} را محقق سازد ممکن است نیازی به تغییر موضوع شرکت نباشد ولی در مواردی که شرکت دست به ادغام عمودی^{۱۳۹} یا به هم پیوسته^{۱۴۰} می‌زند، مطمئناً مجبور است موضوع خود را تغییر بدهد.

۳) افزایش تعداد مدیران

در توافقنامه ادغام معمولاً طرفین مشخص می‌کنند تعدادی از مدیران شرکت تجاری ادغام شونده در شرکت ادغام کننده به فعالیت خود ادامه دهند. در این صورت لازم است تعداد مدیران شرکت تجاری ادغام کننده افزایش یابد.

همچنین در ادغام ترکیبی با توافق دو یا چند شرکت شرکت‌های تجاری موجود منحل و شرکت جدیدی تشکیل می‌شود. موضوعات مندرج در پیشنهاد ادغام که توسط هیئت مدیره شرکت‌های تجاری طرف قرارداد مورد توافق قرار می‌گیرد و سپس به تصویب مجمع عمومی صاحبان سهام می‌رسد؛ در واقع تشکیل دهنده بخشی از اساسنامه شرکت جدید است.

بر اساس قانون اصلاحی، نمونه شرکت‌های تجاری آمریکا مصوب ۱۹۹۹ هنگامی که ادغام ساده تحقق می‌یابد اساسنامه شرکت بازمانده بر طبق آنچه در پیشنهاد ادغام آمده است تغییر می‌کند.^{۱۴۱} همچنین بر اساس قانون اصلاحی، نمونه

ورثه منتقل می‌شود. ورثه به عنوان قائم مقام عام مورث می‌تواند اجرای تعهدات قراردادی که مورث در زمان حیات منعقد نموده را از متعهدعلیه بخواهند و بالعکس چنانچه مورث به موجب قرارداد متعهد به انجام کاری بوده است متعهدله می‌تواند اجرای آن را از ورثه بخواهد.^{۱۴۲}

در حقوق آمریکا شرکت تجاری ادغام کننده جانشین و یا قائم مقام شرکت تجارت ادغام شونده است و چنین حالتی را «جان‌شین عام»^{۱۴۳} می‌گویند. زیرا با انحلال شرکت تجاری ادغام شونده کلیه حقوق و تعهدات آن به شرکت تجاری ادغام کننده منتقل می‌شود.^{۱۴۴} در واقع با انجام ادغام واقعی مجموعه‌ای از اموال و حقوق و تعهدات شرکت تجاری ادغام شونده به شرکت تجاری ادغام کننده منتقل می‌شود.

قائم مقامی شرکت تجاری ادغام کننده مانند قائم مقامی عام وراثت می‌باشد. بدین معنا که قائم مقامی آن ناظر به مال یا حق یا تعهد معین نیست بلکه شامل کلیه اموال حقوق و تعهدات می‌گردد.

پس از ادغام، شرکت تجاری ادغام کننده به عنوان قائم مقام شرکت تجاری ادغام شونده می‌تواند حقوق شرکت تجاری ادغام شونده را استیفا کند. چنانچه شرکت تجاری ادغام شونده با اشخاص ثالث قراردادی منعقد کرده باشد، شرکت تجاری ادغام کننده به عنوان قائم مقام می‌تواند اجرای تعهدات قراردادی را از اشخاص ثالث بخواهد و همچنین اشخاص ثالث نیز می‌توانند اجرای تعهدات قراردادی شرکت تجاری ادغام شونده را از شرکت تجاری ادغام کننده بخواهند. کلیه دعاوی له و علیه شرکت تجاری ادغام شونده به شرکت تجاری ادغام کننده منتقل می‌شود و شرکت تجاری ادغام کننده می‌تواند به عنوان قائم مقام شرکت تجاری ادغام شونده آنها را پیگیری و همچنین اشخاص ثالث می‌توانند دعاوی خود علیه شرکت تجاری ادغام شونده را به ظرفیت شرکت تجاری ادغام کننده اقامه کنند.^{۱۴۵}

در حقوق انگلیس نیز شرکت تجاری ادغام کننده قائم مقام و جانشین شرکت تجاری ادغام شونده می‌شود، با این تفاوت که انتقال حقوق و تعهدات شرکت تجاری ادغام شونده به شرکت تجاری ادغام کننده منوط به دستور دادگاه است.^{۱۴۶}

در حقوق ایران در مورد شرکت‌های دولتی مانند بانک‌ها و غیره که قانون‌گذار چنین اجازه‌ای را داده است، مشکلی در جانشینی عام و قائم عام بودن شرکت تجاری ادغام کننده وجود ندارد. قانون‌گذار با عبارات مختلفی از قبیل قائم مقام^{۱۴۷}، جایگزین^{۱۴۸} و جانشین^{۱۴۹} از شرکت ادغام کننده یاد کرده است. اما در مورد سایر شرکت‌های تجاری از جمله شرکت‌های سهامی خصوصی قائم مقامی عام شرکت ادغام کننده اصولاً امکانپذیر نیست. زیرا اولاً مقررات مربوط به ادغام شرکت‌های دولتی و یا شرکت‌های تعاونی قابل تسری به

و یا تصویب اساسنامه جدید به دستور دادگاه انجام می‌شود.

۲-۳-۴ آثار ادغام واقعی بر دارندگان سهام یا سهم‌الشرکه

در حقوق آمریکا و انگلیس آثار واقعی بر سهامداران اعم از سهامداران اکثریت و اقلیت مورد بحث واقع شده است و مقررات مدونی در این زمینه وجود دارد لکن در حقوق ایران با توجه به این که عملاً ادغام واقعی در مورد شرکت‌های تجاری بخش خصوصی امکانپذیر نیست، بیشتر بحث نظری مطرح می‌شود. لذا در اینجا بحث ما بر اساس حقوق کشور آمریکا و انگلیس است و در خلال مباحث به تطبیق آن با حقوق ایران می‌پردازیم.

ادغام واقعی هر یک از سهامداران یا دارندگان سهم‌الشرکه شرکت ادغام کننده و ادغام شونده را متأثر می‌سازد، لکن آثار ادغام واقعی بر سهامداران یا دارندگان سهم‌الشرکه شرکت تجاری ادغام شونده متفاوت با آثار آن بر سهامداران یا دارندگان سهم

شرکت تجاری ادغام شونده می‌شود، باید ارزش منصفانه سهام سهامداران یا دارندگان سهم شرکت را به میزانی که خود تشخیص می‌دهد به سهامدار پردازد. در صورتی که سهامدار یا دارنده سهم شرکت به وجه تعیین شده توسط شرکت معترض باشد، باید مراتب را کتبا به شرکت اعلام کند و شرکت تا ۶۰ روز فرصت دارد برای تعیین ارزش منصفانه سهام در دادگاه اقامه دعوی کند.^{۱۲۵}

در حقوق انگلیس چنین مقرراتی دیده نمی‌شود. زیرا بر اساس ماده ۴۲۵ و بعد قانون شرکت‌های تجاری مصوب ۱۹۸۵ و اصلاحیه آن در سال ۱۹۸۹، دادگاه از ابتدا در انعقاد قرارداد دخالت دارد و مصوبه مجمع عمومی داتر به ادغام واقعی شرکت‌ها باید به تأیید دادگاه برسد و سهامدارانی که مخالف پیشنهاد ادغام باشند می‌توانند قبل از دستور دادگاه اعتراض خود را به دادگاه اعلام کنند. دادگاه اعتراضات وارده را بررسی و چنانچه آنها را وارد نداند مصوبه مجمع عمومی صاحبان سهام را تأیید می‌کند و پس از تأیید دادگاه کلیه سهامداران اعم از اقلیت و اکثریت ملزم به آن می‌باشند.^{۱۲۶}

در حقوق ایران جز در مواردی که قانون تجویز نموده باشد تصرف در حقوق سهامداران امکانپذیر نمی‌باشد^{۱۲۷} و بدون رضایت آنها نمی‌توان سهامداران را از شرکت اخراج کرد و یا وجه نقدی معادل ارزش سهامشان به آنها داد و یا سهام شرکت دیگری را به آنها داد و هر معامله‌ای که نسبت به حقوق آنان انجام شود فصولی بوده و قابل تأیید و رد می‌باشد. بدین لحاظ ادغام واقعی شرکت‌های تجاری غیر دولتی امکانپذیر نمی‌باشد.

در ارتباط با ادغام واقعی شرکت‌های دولتی قانون‌گذار اشاره‌ای به حقوق سهامداران نکرده است و با توجه به این که مجمع عمومی فوق العاده شرکت‌ها اختیار انجام ادغام را دارد، چنین به نظر می‌رسد که سهامداران ناراضی حق اعتراض به ادغام واقعی را ندارند و سهامداران معترض فقط از طریق اقامه دعوی مشق^{۱۲۸} می‌توانند خسارات وارده به شرکت را مطالبه کنند (ماده ۲۷۶ ل.۱.ق.ت.).

در مورد شرکت‌های تعاونی در قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران مصوب ۶/۱۳/۷۰ و آئین نامه اجرایی آن بحثی از آثار ادغام بر سهامداران به میان نیامده است، لکن در قانون شرکت‌های تعاونی مصوب ۱۳۵۰ به سهامداران حق می‌دهد چنانچه مخالف ادغام باشند حداکثر تا یک ماه نظر خود را کتبا به شرکت مربوط اعلام کنند.^{۱۲۹} در صورت انجام ادغام شرکت مربوط مکلف است بهای سهام آنها را حداکثر ظرف یک ماه نقداً پرداخت کند.^{۱۳۰}

با توجه به ماده ۷۱ قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۰ که مقرر می‌دارد: «کلیه قوانین و مقررات مغایر این قانون ملغی است» به نظر نمی‌رسد مواد ۹۸ و ۱۰۳ قانون شرکت‌های تعاونی مصوب ۱۳۵۰ نسخ شده باشد.

تجاری ادغام کنندگان سهامداران یا دارندگان سهم شرکت سهامی ادغام شونده نیز به تبع ادغام حقوق خود در آن شرکت را از دست می‌دهند. بدین جهت یکی از موضوعاتی که درج آن در پیشنهاد ادغام الزامی است، تعیین عوض برای حقوق سهامداران یا دارندگان سهم شرکت تجاری ادغام شونده است. عوضی که در پیشنهاد ادغام برای تقسیم بین سهامداران یا دارندگان سهم شرکت تجاری ادغام شونده تعیین می‌شود هر چیز با ارزشی می‌تواند باشد. مانند سهام، وجه نقد یا هر مال متعلق به شرکت سهامی ادغام کننده اعم از منقول یا غیر منقول. حتی ممکن است سهام شرکتی غیر از شرکت سهامی ادغام کننده به عنوان عوض در قرارداد تعیین شود.

در حقوق آمریکا، کلیه سهامداران یا دارندگان سهم شرکت به غیر از سهامدارانی که مخالفت خود را کتبا اعلام داشته‌اند، ملزم به قرارداد می‌شوند و هر عوضی که در پیشنهاد ادغام تعیین شده باشد بین آنان تقسیم می‌شود. سهامداران یا دارندگان سهم شرکت تجاری ادغام شونده اعم از دارندگان معمولی و ممتاز در قبال از دست دادن حقوق خود در شرکت تجاری ادغام شونده به حکم قانون مالک عوض مقرر در پیشنهاد ادغام می‌شوند.^{۱۳۱}

در حقوق انگلیس تفاوتی بین دارندگان موافق و مخالف وجود ندارد و کلیه سهامداران یا دارندگان سهم شرکت به دستور دادگاه مالک عوض مقرر در پیشنهاد، ادغام می‌شوند.^{۱۳۲}

ب- آثار ادغام واقعی بر دارندگان سهم شرکت یا سهامداران اقلیت

در حقوق آمریکا سهامداران یا دارندگان سهم شرکت که موافق ادغام واقعی شرکت نباشند حق دارند با رعایت شرایط قانونی ارزش منصفانه سهام خود را به میزان مورد توافق و یا در صورت عدم توافق به تشخیص دادگاه نقداً دریافت دارند.^{۱۳۳} این حق را «حق ارزیابی»^{۱۳۴} و یا «حقوق معترضین»^{۱۳۵} یا «جبران خسارت» (از طریق) ارزیابی^{۱۳۶} می‌نامند.^{۱۳۷} شرایطی که سهامدار یا دارنده سهم شرکت باید برای اخذ ارزش منصفانه سهام خود را رعایت کند در اکثر قوانین ایالتی تقریباً مشابه است.^{۱۳۸}

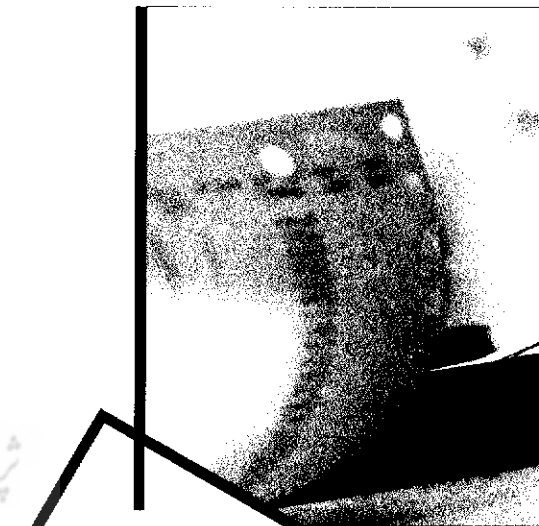
بر اساس بند ۲۱ ماده ۱۳ قانون اصلاحی، نمونه شرکت‌های تجاری آمریکا مصوب ۱۹۹۹، رعایت موارد زیر برای سهامداران یا دارندگان سهم شرکت، الزامی است:

- (۱) اعلام اعتراض به شرکت تجاری ادغام شونده و تقاضای کتبی برای اخذ وجهی معادل ارزش سهام قبل از تشکیل مجمع عمومی صاحبان سهام.
  - (۲) عدم رأی مثبت به قرارداد پیشنهادی.
  - (۳) تسلیم سهام یا سهم شرکت به شرکت تجاری ادغام کننده پس از انجام قرارداد.
- بر اساس بند ۲۵ ماده ۱۳ قانون یاد شده با رعایت موارد فوق شرکت تجاری ادغام کننده که جانسین

شرکت ادغام کننده است. بدین جهت آثار ادغام واقعی بر هر یک را به تفکیک به شرح آتی بیان می‌داریم:

۴-۲-۱- آثار ادغام واقعی بر دارندگان سهام یا سهم شرکت سهامی ادغام شونده

با انجام ادغام واقعی کلیه حقوق و تعهدات شرکت تجاری ادغام شونده به شرکت تجاری ادغام کننده منتقل و شرکت تجاری ادغام شونده بدون این که تصفیه شود منحل می‌شود. در انحلال معمولی پس از تأدیه حقوق طلبکاران و رعایت مقررات مربوط به تصفیه باقیمانده دارایی شرکت بین سهامداران یا دارندگان سهم شرکت تقسیم می‌شود، ولی با انجام ادغام واقعی وضعیت آنان به کلی دگرگون می‌شود. زیرا شخصیت حقوقی شرکت سهامی ادغام شونده بدون این که تصفیه شود از بین می‌رود و شرکت سهامی ادغام کننده قائم مقام شرکت منحل می‌شود. از آنجا که آثار ادغام واقعی بر دارندگان سهم شرکت یا سهامداران اکثریت

شرکت‌های تجاری معمولاً سه هدف را در ادغام واقعی دنبال می‌کنند: حذف رقبای تجاری، کم کردن دست واسطه‌ها و کاستن ضریب ورشکستگی

تفاوت با آثار آن بر دارندگان سهم شرکت یا سهامداران اقلیت می‌باشد لذا آثار ادغام واقعی بر هر یک را به تفکیک به شرح آتی بیان می‌کنیم:

الف - آثار ادغام واقعی بر دارندگان سهم شرکت یا سهامداران اکثریت

در ادغام واقعی با محو شرکت تجاری ادغام شونده و انتقال کلیه حقوق و تعهدات آن به شرکت

زیرا اولاً قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۰ قانون شرکت‌های تعاونی مصوب ۱۳۵۰ را به طور کلی نسخ نکرده است.^{۱۵۱} ثانیاً قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۰ نسبت به حقوق سهامداران ساکت است و مغایرتی با قانون قبلی ندارد.

با توجه به مراتب فوق مقررات یاد شده در مورد حمایت از سهامداران اقلیت در مورد سایر شرکت‌های تجاری از جمله شرکت‌های سهامی می‌تواند در تدوین قانون، مورد تبعیت قرار گیرد و مقررات یاد شده که مشابه مقررات مندرج در حقوق آمریکا است مغایرتی با مبانی حقوقی ما ندارد. زیرا دارندگان سهم شرکت یا سهامداران اقلیت در ازای حقوق خود می‌توانند قیمت سهم شرکت خود را از شرکت تجاری ادغام کننده دریافت دارند و مجبور به ماندن در شرکت تجاری ادغام کننده نیستند.

۲-۲-۴- آثار ادغام واقعی بر دارندگان سهام یا سهم شرکت تجاری ادغام کننده

ادغام واقعی تأثیر چندانی بر سهامداران یا دارندگان سهم شرکت تجاری ادغام کننده ندارد. زیرا شرکت تجاری ادغام کننده شخصیت حقوقی خود را پس از ادغام حفظ می‌کند. بدین جهت در حقوق آمریکا در ادغام با حجم اندک و ادغام با تشریفات مختصر سهامداران اعم از اقلیت و اکثریت ملزم به اقدام قرارداد می‌باشند و نمی‌توانند از حق ارزیابی استفاده کنند زیرا در این گونه موارد تغییر محسوسی در شرکت تجاری ادغام کننده ایجاد نمی‌شود.

در ادغام با تشریفات طولانی نظر به این که دو شرکت تجاری طرف ادغام از حیث توان مالی و سرمایه متعادل هستند، ممکن است انجام ادغام واقعی موجب رقیق شدن ارزش سهام سهامداران شده و در نتیجه ارزش سهام آنها کاهش یابد. بدین علت سهامداران اقلیت شرکت تجاری ادغام کننده می‌توانند از حق ارزیابی استفاده کنند و ارزش منصفانه سهام خود را نقداً دریافت دارند.^{۱۵۲}

در حقوق انگلیس از آنجا که ادغام واقعی به دستور دادگاه انجام می‌شود کلیه سهامداران یا

دارندگان سهم شرکت سهامی ادغام کننده ملزم به قرارداد می‌باشند.

در حقوق ایران در مورد ادغام با تشریفات طولانی پیشنهاد مذکور در مورد دارندگان سهم شرکت یا سهامداران اقلیت شرکت تجاری ادغام شونده در این مورد نیز توصیه می‌شود.

نتیجه‌گیری

ادغام شرکت‌های تجاری در حقوق برخی از کشورها از جمله آمریکا و انگلیس از دیرباز خود را در میان قوانین باز کرده است و شرکت‌های تجاری می‌توانند از این تأسیس حقوقی برای توسعه فعالیت‌های تجاری خود استفاده کنند. حقوق آمریکا در زمینه ادغام قانونی (واقعی) نسبت به حقوق سایر کشورها تکامل بیشتری یافته و دارای پیشینه تاریخی و تجربه طولانی‌تر است.

در حقوق انگلیس توسعه شرکت‌های تجاری بیشتر از طریق تحصیل سهام که یکی از شیوه‌های ادغام عملی است صورت می‌گیرد و به ندرت از ادغام قانونی (واقعی) استفاده می‌شود. علت آن این است که ادغام واقعی در حقوق انگلیس متضمن تشریفات پیچیده از جمله دو بار مراجعه به دادگاه برای انعقاد قرارداد می‌باشد و دادگاه نقش اساسی در انعقاد قرارداد ادغام دارد و بدون تأیید دادگاه شرکت‌های تجاری قانوناً قادر به ادغام در سایر شرکت‌های تجاری نیستند. برعکس در حقوق آمریکا چنین محدودیت‌هایی مشاهده نمی‌شود و طرفین در انعقاد قرارداد کاملاً آزاد هستند.

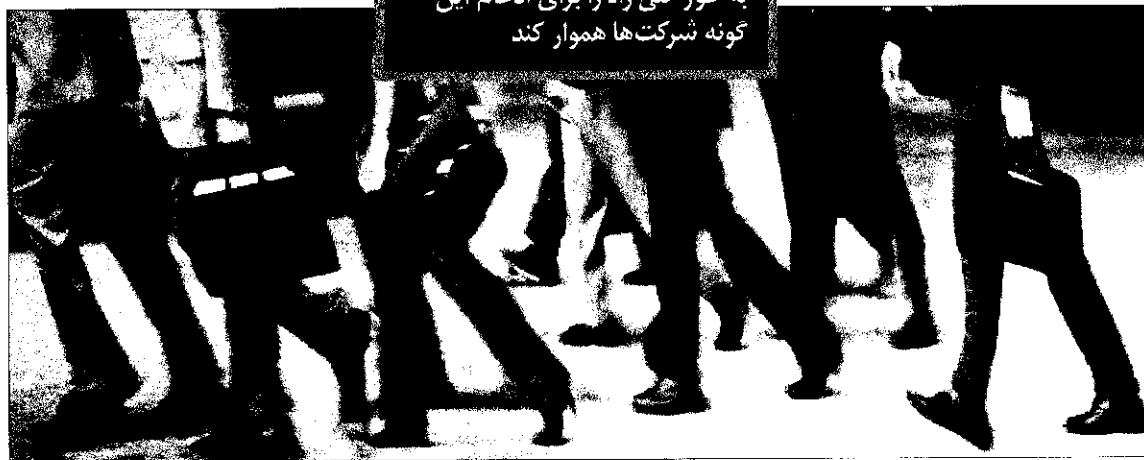
از لحاظ اقتصادی ادغام واقعی وسیله‌ای برای شرکت‌های تجاری است که بتوانند از امکانات و منابع سایر شرکت‌های تجاری استفاده کنند. شرکت‌های تجاری معمولاً سه هدف را در ادغام واقعی دنبال می‌کنند: حذف رقبای تجاری، کم کردن دست واسطه‌ها و کاستن ضریب ورشکستگی. برای جلوگیری از سوء استفاده احتمالی شرکت‌های تجاری از ادغام و ایجاد انحصار در یک یا چند رشته از امور تجاری در حقوق آمریکا و انگلیس بعضی از سازمان‌های دولتی موظف به نظارت بر انواع ادغام هستند و ضمانت اجراهای مختلفی برای تخلف از مقررات مربوط به ادغام پیش بینی شده است.

در حقوق ایران با توجه به ماهیت خاصی که ادغام قانونی دارد و با عنایت به این که اصول مقرر در آن مغایر با اصول عام حاکم بر عقود و قراردادهای می‌باشد لذا فقط در موارد منصوص می‌توان از این تأسیس حقوقی استفاده کرد و مقررات پیش بینی شده برای ادغام قانونی شرکت‌های تعاونی و بعضی شرکت‌های دولتی قابل تسری به سایر شرکت‌های تجاری به ویژه شرکت‌های سهامی نیست. لذا قانون تجارت ما از این حیث ناقص بوده و ضروری است قانون‌گذار همان گونه که در بعضی موارد مثل ادغام شرکت‌های تعاونی و بعضی شرکت‌های دولتی گامهایی به سوی تدوین مقررات ادغام واقعی برداشته است با تدوین مقررات جامع در زمینه ادغام شرکت‌های تجاری به طور کلی راه را برای ادغام این گونه شرکت‌ها هموار کند.

منابع:

- 104- Mark J. Roe, Mergers, Acquisitions, and Tort: A Comment on the Problem of Successor Corporation. Liability, Virginia Law Review, v 70, . Nov. 1984, P. 1587
E. Ballew, The Assignment of Rights, 105- Franchises, and Steven Obligations of the Disappearing Corporation
. in a Merger, The Business Lawyer, V 38,

قانون تجارت ما ناقص بوده و ضروری است تا قانون‌گذار مثل ادغام شرکت‌های تعاونی و بعضی شرکت‌های دولتی گامهایی به سوی تدوین مقررات ادغام واقعی برداشته و با تدوین مقررات جامع در زمینه ادغام شرکت‌های تجاری به طور کلی راه را برای ادغام این گونه شرکت‌ها هموار کند

۱۳۱- ناصر کاتوزیان قواعد عمومی قراردادها ج ۳، پیشین، ص ۲۷۹ و بعد.

۱۳۲- ادغام افقی (horizontal merger) هنگامی واقع می‌گردد که دو شرکت تجاری که در یک صنعت به خصوص فعالیت می‌کنند در یکدیگر ادغام شوند و اکثراً موجب انحصار در آن رشته از تجارت را فراهم می‌آورند.

۱۳۳- ادغام عمودی (vertical merger) هنگامی واقع می‌گردد که یک شرکت تجاری با یکی از تولیدکنندگان خود یا یکی از مشتریان خود ادغام می‌گردد. مانند ادغام شرکت تجاری نساجی با شرکت تجاری دیگری که مواد اولیه آن را تولید می‌کند.

۱۳۴- ادغام پیوسته (conglomerate merger) ادغام شرکت‌های تجاری است که محصولات مختلفی را تولید می‌نمایند و یا در دو بازار متفاوت به فعالیت می‌پردازند.

135- Revised Model Business Corporation Act (RMBCA), 1999, Chapter ۱۱٫۰۷(۶)

۱۳۶- Ibid, Chapter ۱۱٫۰۷(۷)

137- Kurt D. Rasmussen, Mergers and Acquisitions: New Considerations, www.luca.com/epajournal/old/07106962.htm, The CPA Journal, New York, March, ۱۹۸۹, p. 6

138- Companies Act, 1985, sec. 427 (۳)(b)

. Kenneth W. Clarkson, op. cit., p. ۱۳۹- ۸۴۸

140- Appraisal right

141- Dissenters' rights

142- Appraisal remedy

143- Barry M. Wertheimer, The Shareholders' Appraisal Remedy and How Courts Determine Fair Value, Duke Law Journal, v. 47, No 4, ۱۹۹۸, p. ۶۱۴

. Loc.cit - ۱۴۴

145- Revised Model Business Corporation Act (RMBCA) 1999, sec. (۱۳)۳۰

۱۴۶- Geoffery Morse, op. cit., p. ۸۱۰

۱۴۷- مانند فروش سهام سهامدارانی که از پرداخت مبلغ اسمی سهم خودداری می‌کنند. (ماده ۳۵ ل. ا. ق. ت. مصوب ۱۳۴۷).

۱۴۸- برای آگاهی بیشتر از مفهوم دعوی مشتق رجوع کنید به: محمدعسی تفرشی، پیشین، ص ۱۱۱ به بعد.

۱۴۹- ماده ۹۸ قانون یاد شده چنین مقرر می‌دارد: هر یک از اعضای شرکت‌ها یا اتحادیه‌ها در صورتی که با تصمیم ادغام مخالف باشد می‌تواند حداکثر تا یک ماه نظر خود را کتباً به شرکت یا اتحادیه مربوط همچنین نماینده وزارت تعاون امور روستاها (یا وزارت کار امور اجتماعی در مورد شرکت‌های تعاونی کارگری) اعلام دارد.

۱۵۰- ماده ۱۰۳ قانون یاد شده چنین مقرر می‌دارد: اعضای که با تصمیم ادغام و انتشار آگهی آن مخالف باشند و از عضویت تعاونی‌ها مستعفی گردند باید طرف مهلت مقرر مخالفت خود را کتباً اعلام دارند. شرکت یا اتحادیه مربوط مکلف است بهای سهام آنها را حداکثر ظرف یک ماه نقداً پرداخت نماید.

۱۵۱- قانون استفساریه در خصوص تأثیر ماده ۱۷۳ قانون مالیات‌های مستقیم بر ماده ۱۱۱ قانون شرکت‌های تعاونی مصوب ۱۳۷۲ حاکی از اعتبار قانون شرکت‌های تعاونی مصوب ۱۳۵۰ در موارد غیر متغایر می‌باشد (مجموعه قوانین ۱۳۷۲، ص ۳۰۰).

. Kenneth W. Clarkson op. cit., p. ۸۴۸- ۱۵۲

Corporation's Potential Liability Acts of Its Dissolved Missouri Subsidiary Corporation,for www.mobar.org/journal/1997/mayjun/parent.htm, journal of the parent.htm, journal of the Missouri Bar, Volume ۵۳ . No. 3, May/ June, 1997, p. ۴

118-timothy Tomilson, skillful legal Drafting can yield Devices that Enhance the Value of Vational Law journal, .No.24,November,1997,p.B۱۶

119-Leslie Brock Yates, TXO production Co.and Marathon Oil Co.,v.M.D . Mark,op.cit.,p.۳

۱۲۰- قسمت دوم بند ۷ ماده ۱۱ قانون یاد شده چنین مقرر می‌دارد:

The separate existence of every corporation or other entity that is merged into the survivor ceases

۱۲۱- برای مثال رجوع کنید به:

Alaska Business Corporation Act Revised Act), 1977,(Title 10.06.560(b)(2); California Corporation Code,1977,Title 1.11.1107:Hawaii Business Corporation Act,1983, Title 415.76:Illinois Business Corporation Act,(Revised Act),1983,Article 11.50(a)(2); North Carolina Business Corporation Act Revised Act),19۹۲, Article 11.06(a)(1 Texas Business Corporation Act Revised) Act), 1994, Article 5.06(A)(۱)

122-Companies Act.,1985, Sec. 427(ص۳) (d)

۱۲۳- انتقال تعهدات به وراث منوط به قبول‌تر که از ناحیه آنان می‌باشد. (۲۴۸ و ۲۵۸ قانون امور حسبی، مصوب ۱۳۱۹).

124- Universal Succession . H. Lawrence Tafe, op. cit., p. ۳- ۱۲۵

126- Revised Model Business Corporation Act (RMBCA), 1999, Chapter 11.07

۱۲۷- بند ۳ ماده ۴۲۷ قانون شرکت‌های تجاری مصوب ۱۹۸۵ چنین مقرر می‌دارد:

موضوعاتی که دستور دادگاه می‌تواند متضمن آن باشد عبارتند از:

(الف) انتقال کل یا قسمتی از دارایی‌ها و اموال شرکت تجاری انتقال دهنده یا تعهدات آن به شرکت تجاری انتقال گیرنده . . .

(ج) تداوم دعای حقوقی له و علیه شرکت سهامی انتقال دهنده، توسط شرکت سهامی انتقال گیرنده.

۱۲۸- ماده ۲۰ لایحه قانونی اداره امور بانکها، مصوب ۱۳۵۸/۷/۷. (مجموعه قوانین ۱۳۵۸، ص ۱۸۲).

۱۲۹- تبصره ۱ لایحه قانونی ادغام شرکت ملی ذوب آهن ایران و شرکت ملی صنایع فولاد ایران و تشکیل شرکت فولاد ایران مصوب ۵۸/۹/۲۸. (مجموعه قوانین ۱۳۵۸، ص ۳۷۲).

۱۳۰- بند ۱ ماده واحده لایحه قانونی ادغام شرکت‌های وابسته به وزارت اطلاعات و تبلیغات مصوب ۵۸/۲/۴. (مجموعه قوانین ۱۳۵۸، ص ۱۳).

Nov., 1982. P. ۴۷

106- Assignment by operation of law

107- Colorado Revised Statute, 1981,)Art. 7-7-105(d

ماده یاد شده چنین مقرر می‌دارد:

«Such transfer to and vesting in the new or be deemed to occur by operation of law, and no consent or approval of any other person shall be required in connection with any such transfer or vesting unless such consent or approval is specifically required in the event of merger or consolidation by law or by express povrision in any contract, agreement, decree, order, or other instrument to which any constituent corporation is a party or by which .» it is bound

۱۰۸- تفسیر یاد شده چنین مقرر می‌دارد:

The survier automatically becomesowner of all real and personal property and becomes subject to all the liabilities, actual or contingent, of each party that is merged into it. A merger is not a conveyance, transfer, or . assignment

ر. ک:

Melvin Aron Eisenberg, Corporations and other Business :Organizations Statutes, Rules, Materials, and Forms, ۱st ed., New York, Foundation Press, ۲۰۰۰, p. 763

109- Leslie Brock Yates, TXO . Production Co. and Marathon Oil Co., v. M. D. Mark, Inc., op. cit., p. 3; Steven E . Ballew, op. cit., p. ۴۷

110-Michael S. Shenberg and Antonio Peguero Jr., op. cit., p. 3; Leslie Brock Yates, TXO Production Co. and Marathon Oil Co., v. M.D. Mark,Inc., op. cit., p.4; Steven E. Ballew, op. cit.,p. 48

۱۱۱- ماده یاد شده چنین مقرر می‌دارد:

All property, real and personal, including subscription to shares, causes of action and every other asset of each of the constituent entities, shall vest in such surviving or consolidated corporation without further act or deed

112- Michael S. Shenberg and Antonio Peguero Jr., op. cit., p. 3

113- Jonathan Roger Steinberg (Home PAge), Declaration of Jonathan Steinberg Esq, New York, www.internationallawyer.org/p 66.htm, 1993, p. 4

114-Loc.cit

۱۱۵- مواد ۱۰۸۲ و ۱۰۸۷ قانون مدنی.

۱۱۶- مواد ۴۱۶ و ۴۲۲ قانون مدنی.

117- Jeanette M. Bowers, A. Parent